

L'ENTERRAMENT D'EN CELEDONIO. ESCISIÓ

Llavors va morir en Celedonio. No era una mort continuada: després d'en Mein Kampf, en Celedonio. No puc precisar, assenyalava en Cranes, qui va morir abans ni qui després ni quants van caure entremig. I els morts, no és que estiguessin relacionats, només que tots habitaven en el meu record.

En Celedonio era el Celedonio de la Petra. Ella tenia una personalitat exultant; ell era feble. Físicament, ell era com un fideu i ella com un roure. Amb la malaltia, ell ja era com un cabell d'àngel.

Jo havia conegut la Petra durant la negror del franquisme. Vivien a les barraques del Picaporta. Tots havien portat el picaporta del poble i l'havien col·locat a la barraca. La Petra volia que jo i en Ginés Hurtado hi anéssim a parlar-los de solidaritat i companyonia i de com formar una cooperativa d'habitatges del mateix estil que la que havien muntat els barraquers de la Sagrada Família...

—No, perquè, veurà, resulta que al barri hi tenim una petita burgesia que són els cucs de la *mansana* de la discòrdia...

—Tu ets comunista, oi?

Es va quedar desconcertada.

—En què m'ho ha notat?

—En res. En això de la petita burgesia. Burgesos en unes barraques? Segur que es tracta d'una venedora del quiosc de pipes i dels que tenen una botigota en una d'aquestes mateixes barraques...

Les barraques del Picaporta eren a la meua Zona Costanera. Allò de la cooperativa no va tenir èxit. Quan les van enderrocar, la Petra, en Celedonio i el fill disminuït se'n van anar a Bellresguard. La petita burgesia, també.

En Celedonio feia temps que estava malalt. Càncer. Últimament se li havia generalitzat la metàstasi. En pressentíem la mort, però t'havies acostumat a aquesta sentència i era com si no s'hagués de morir. Va tenir un enterrament multitudinari, a l'estil dels vells temps. El van enterrar com s'enterrava els líders de la revolució. Carregaren el fèretre sobre les espatlles, des de Bellresguard

fins al cementiri d'Ells. Una hora caminant. La batuta del cerimonial funerari l'empunyaren els estalinistes. Dirigien el concert de la mort en Valle, en Rufino Riz i en Migueli. Jo mirava el front dels assistents tot buscant-los l'etiqueta d'eurocomunistes o prosoviètics, tal com se'ls busquen les banyes als cabrons. Els veïns de Bellresguard que hi eren presents, en general, no eren ni una cosa ni l'altra, ni *euros* ni *pros*. Alguns, cabrons, sí. No solament per les banyes. Em recordava dels anònims de les tres "ces".

Del Comitè Central del PSUC —del Comitè o del que fos— hi havia en Pere Ardiaca, en Miguel Núñez, l'Antoni Luchetti, en Román, la Margarita Abril, en Salvadores... Dissimulaven entre ells, però la processó els anava per dins. Jo buscava algun dels meus de la ciutat d'Ells. Vaig veure en Sala i la Luci, la seva dona. L'Agustí Sala es mostrava molest per la descarada capitalització afgana d'un esdeveniment tan luctuós. L'Ardevol em va explicar l'endemà que, ja al cementiri, com que temia la politització final que es pogués donar a l'acte —el partit estava convuls esperant el que no s'esperava però que tothom esperava—, ell s'havia esfumat.

No havia vist la Joana Linares, però vaig saber que hi havia estat. Em penso que tothom passava llista. Dels *euros*, diguem-ho així, un cop fets ja els dos bàndols, malgrat que encara no s'havia produït l'escissió, navegaven per allà la Nancy, de l'Aula de Bellresguard, i el seu marit Manolo. També en Paco Gasot, del departament de l'Ardevol.

Per no anar caminant des de Bellresguard fins al cementiri, la Lola no ho resistiria, jo no ho resistiré, es ventava amb el ventall, vam agafar un taxi. A Bellresguard ens hi havien portat en Padrós i l'Araceli, els pares de la Nancy. Havien anat també a Mataró a buscar en Román i la Margarita Abril. A en Padrós, tan voluntariós, sempre li tocava fer de taxista. Era eurocomunista i, l'Araceli, *zorropotropa*. Contínuament es barallaven. En Román i la Margarita eren *zorropotrops*. La Petra i en Celedonio, també. Encara que no ho desitgessis els encasellaves i els dividies. Corria per allà en Domingo Domínguez Domènech, el poeta de Bellresguard, amb la seva inseparable gorra de Lenin, prosoviètic, ple d'aquella emoció que produeixen els actes dignes de plor, parlant-me de les moltes cançons que estava component. Al recordatori d'en Celedonio hi havien col·locat uns quants versos seus: *Aunque la tierra posea/ en sus entrañas tu cuerpo, / tu voz seguirá gritando/ a los vivos y a los muertos*. Li vaig dir si volia venir al cementiri amb nosaltres, amb taxi. No, no. Havia de carregar la caixa sobre l'espatlla. Prosoviètics, *zorropotrops*, estalinistes i afgans eren el mateix. Totes les agrupacions pessuqueres d'Ells i dels pobles dels voltants havien enviat corones. En Rufino Riz i un altre individu que coneixia però no sabia com es deia, semblava que passessin llista: agrupació tal, amb la seva corona, aquí; agrupació tal altra, amb la seva, allà.

En Padrós havia entrat amb mi a casa del mort. Vaig abraçar i vaig besar la Petra. Vaig passar a l'habitació on hi havia el fèretre. Els de la funerària estaven a punt de tancar-lo. En Celedonio estava disminuït, com si s'hagués perdut dins la caixa. En Jordi Valle parlava de com col·locar-li les banderes del PSUC i de CCOO, sobretot la de Comissions. Vaig tornar amb la gentada, al costat de l'Ardiaca, prosoviètic. No podia treure'm del cap la titulació al primer cop d'ull de qui es col·locava davant meu. L'Ardiaca mirava cada dos per tres un paper que havien repartit amb les dades biogràfiques d'en Celedonio. Vaig imaginar que potser li tocava dir algunes paraules i s'assessorava. Tenia una cara tallada a cops de destrat, de comunista autèntic. Ja treien la caixa. Alguns aconsellaven als portadors que s'agafessin les espatlles per poder portar-la millor. No vam haver d'agafar cap taxi. En Salvadores, prosoviètic, ens hi va portar amb el seu cotxe, a nosaltres i a l'Ardiaca. Uns quants més també hi havien anat amb el seu. Ja al cementiri vam haver d'esperar una estona perquè arribés la comitiva mortuòria.

L'arribada va ser així. Davant, el cotxe de morts, buit. Havia circulat al ralentí. A certa distància, la processó. Al davant, una dona amb un rusc de clavells vermells. Entre els clavells, la falç i el martell fets de paper de plata. Després de la dona, el taüt. Un dels portadors era el poeta Dededé. Darrere, les corones. Finalment, la gentada. Pels costats, com gossos d'atura, hi corrien els organitzadors, un, en Redondo, el dels vint anys al penal de Burgos per comunista. No vaig saber etiquetar-lo. Ostentava un enorme mostatxo banc. Ell i un altre gos pastor van donar origen al següent diàleg. S'acostava la caixa de morts i l'altre digué:

—Aquí ve un home honrat...

A la qual cosa en Pedro Redondo contestà:

—Més que això: un veterà.

El nínxol d'en Celedonio era en una espècie de llarga terrassa o mirador. A sota, als peus d'aquella solana, es veien les vies del tren i del metro. Creuaven uns quants enfilalls de vagonets. El soroll que feien era de llaunes velles. Queia un sol venjatiu. La gentada ho emplenava tot. Estàvem apilonats, enganxats els uns als altres, ocupant tots els racons i raconets. Jo m'havia col·locat al costat d'en Pere Ardiaca i d'en Miguel Núñez, *euro*. Eurocomunistes i prosoviètics continuaven saludant-se com si no passés res, però t'adonaves que es saludaven com si no passés res. La processó els anava per dins. Es notava en la tibantor dels seus esforços els intents d'aparentar normalitat. L'Ardiaca continuava estudiant-se la biografia d'en Celedonio, per si li tocava parlar. Enfilat a l'escala de fusta al costat del nínxol hi havia en Jordi Valle. Va reclamar silenci i començà el discurs. Discursejava terriblement malament. Es tallava, s'equivocava, trabucava paraules, parlava amb la essa. Era català, però va dissertar en castellà. Usava tòpics i metàfores rànquies. A causa de la demagogia que gastava se'l tenia per un gran orador.

L'havien triat a ell per parlar en aquell acte —l'Ardiaca continuava mirant el paper d'en Celedonio d'amagatotis— perquè era el més indicat per *haserlo; bueno, no quería decir con eso que él fuera mejor, pero sí que, por su lucha junto al Seledonio, él había sabido recoger la antorcha del Seledonio, y eso es lo que les había enseñado el Seldonio: a recoger la antorcha*. Això de la torxa ho repetia sense parar. La gent suava. El sol fregia. L'escenari, l'escenografia i l'escena quedaven neorealistes. De la sublimitat al ridícul només hi havia un pas i allà es feia contínuament el segon pas; el primer estava soterrat. De tant en tant fulgurava una espurna. Vaig veure la Guiomar entre la marea humana. Semblava que em busqués. Quan va veure la Lola va reular. L'anarquisme de la Guiomar la feia simpatitzar amb el desgavell dels prosoviètics. Era un contrasentit, però era així. Segurament es sentia atreta per la dissidència, les pixades fora de test. Jo tenia ganes de comentar alguna cosa amb algú, d'ironitzar sobre aquella òpera magna que anava esdevenint sarsuela. Tots eren *zorropotrops* o persones indiferents a aquestes escissions intestinals. Els *euros* s'anaven diluint, empetitint, volatilitzant. Contínuament experimentaves vergonya aliena davant els galls dels tenors de la sarsuela. Un pardal anava fent saltirons sobre l'ampit del mirador. Inclina el cap a un cantó i a l'altre, com si escoltés en Jordi Valle. Aixecà el vol cap a les vies del metro.

En Valle amb el seu bla, bla, bla, picava tan fort com el sol. El sol era de justícia, pesat com una mosca vironera. Li trobaves a faltar el jersei de cremallera de l'estil de Marcelino Camacho, color de xiclet mastegat. Era com si gesticulés despullat. A vegades, en anomenar en *Seledonio*, deia: sense oblidar la Petra, que es aquí present, la seva companya, dos grans lluitadors, tots dos. Va aprofitar l'ocasió per a citar els seus propis mèrits. L'any 1966, quan van detenir en *Seledonio*, a ell també el van detenir. Es van trobar al passadís dels calabossos. En Celedonio venia de declarar i a ell el portaven a declarar. En *Seledonio* li va dir: *tranquilo, Chordi, que no he cantado, y eso le dio fuersas a él para no cantar tampoco i para sentirse comunista por ensima de todo y apretar con fuersa la antorcha*. Va intentar explicar la història d'en Celedonio. Va dir que explicaria la història des d'abans de conèixer-lo. En realitat volia dir després, des de després de conèixer-lo. Així que va resultar que quan deia abans era després i quan deia després era abans. Si s'atabalava tornava a allò de la torxa. Vaig veure que la Guiomar s'havia obert pas i era prop nostre. La Lola va dir: mira on és el secall que et petonejava... Continuava ventant-se i va dir que ella sortia, que m'esperava als esglaons de l'Administració del cementiri, asseguda a l'ombra. En Pere Ardiaca es ventava amb la biografia d'en Celedonio.

Tot seguit va parlar un xicot jove, secretari d'organització del Comitè Central del PSUC. Van dir-ne el nom. No el vaig entendre. Sí que em va

quedar l'etiqueta: leninista, a mig camí entre els *euros* i els *pros*. Parlava bé, encara que amb prou feines se'l sentia. Algú va cridar: més fort. Ell es va posar la mà a la gola, assenyalant que estava afònic. El ridícul i el disbarat saltaven a corda junts. En Valle parlava extremament malament, i no se'l sentia. En Valle va anunciar que una camarada cantaria una cançó. Després tothom entonaria *La Internacional*. Amb allò donàrem per tancat l'acte.

La camarada era la dona del *zorropotrop* Rufino Riz. La camarada *zorropotropa* va pujar a l'escala, al costat del camarada Valle. Va dir que estava molt emocionada, que no aplaudissin quan acabés de cantar. Tan bon punt va deixar anar les primeres paraules i arpegis de la cançó ja es va posar a sanglotar. Mussità que no podia continuar. Va començar a plorar. Les espatlles se li convulsionaven. Amb un mocador es va sonar. En Valle va salvar la situació iniciant *La Internacional*. Va donar el to tan baix que *La Internacional* s'arrossegava per terra sense poder remuntar. A vegades el to baixava tant que *La Internacional* es tornava subterrània i a molts se'ns ofegava la veu. Però la gent continuava amb el puny alçat davant el sol implacable. Genials. I aquell acte no s'acabava mai i *La Internacional* tampoc, perquè ja havíem arribat al final i alguns van sortir amb estrofes noves que ningú no coneixia, carregades de dobles intencions: “*Y si Lenin no te gusta/ con el martillo y la hoz,/ te meteremos a Stalin, sacudiéndote una coz*”. Era una lletra que no encaixava bé amb la música —“*Y si Leenin no te gusta/ con el martillo y la hoz...*”—, per això havien d'arrossegat algunes vocals dues vegades. “*No nos vengáis con más hostias, / con euros, nueva devoción, / nosotros somos comunistas, viva la revolución*”. Uns quants van fer sssst! Quan es cantava la tornada —*Agrupémonos todos,/ en la lucha final...*—, *La Internacional* remuntava i el sol picava més fort. En acabat es van cridar visques: Visca en Celedonio! Visca el comunisme! Visca la classe obrera! Visca la unitat! Visca la unitat es va aplaudir molt. Els assistents van començar a acomiadar-se, sobretot els *euros*. Als eurocomunistes també els reconeixies perquè no havien aixecat el puny quan entonaven *La Internacional*. Alguns ni tan sols l'havien cantada.

El més patètic va arribar quan col·locaren el fèretre al nínxol. El pas de la sublimitat al ridícul es va decantar cap a la sublimitat. Sonava alguna discordança. El neorealisme prosseguia. Entre els que ajudaven els enterradors a empènyer la caixa de morts, hi havia en DDT. Va arribar un moment en què li desaparegueren el cap i la gorra de Lenin per la cavitat de darrere el taüt. Vaig pensar: ara es ficarà dins i no en sortirà. Al fèretre no li van treure les banderes. També enterraren el coixí de clavells amb la falç i el martell fets amb paper de plata. La Petra, llavors, es va ensorrar. Gemegava: “Cele, fins sempre”. Mai no li va dir adéu o ja no et veuré més. Sempre li va dir fins sempre. Segur que volia dir: ens tornarem a veure, com si pensés que quan ella es morís es reuniria amb ell. Notaves que en aquell moment ens

fallava l'esperança cristiana, almenys jo trobava a faltar aquesta resignació. La revolució no els havia donat res. Pressenties que ja no els donaria res, tampoc. Potser per això eren prosoviètics.

Gemegava, i es queixava, sense acabar de trencar el plor, i uns la consolaven demanant-li que no plorés, i altres deien deixeu-la que es desfogui, i es comentaven aquests estats d'ànim, què era millor o pitjor. I el sol, cec, i la calor continuava, i els uns s'acomiadaven dels altres amb el clàssic a veure quan ens tornem a veure però no en aquestes circumstàncies. La Petra continuava lamentant-se. Feia pauses. Hi tornava. A vegades era com una declaració amorosa encadenada. Cele, Celedonio, fins sempre. Celedonio, amor, et vaig conèixer comunista. Celedonio, tresor, t'acomio comunista. Celedonio, vida, t'enterren amb les teves banderes. Cele, Celedonio, Cele... Jo tenia set. Tenia set i pensava que hauria d'haver-hi un cel on l'esperessin Marx, Engels i Lenin...

Els *euros* —en Jorge Juan, l'Àngel Abad, en Miguel Abad, altres... — marxaven sense acomiadar-se dels *pros*, evitant o mig evitant haver de donar-los la mà. Fins i tot refusaven donar el condol a la família per no ensopegar amb la plana major troglodita. Tothom tenia set i ganes de prendre alguna cosa. Al cotxe d'en Padrós quasi no hi cabíem. A davant hi anàvem en Padrós, jo i la Lola, la Lola aixafant-me amb el seu enorme pandero. Darrere, en Manolo, el marit de la Nancy, la Nancy, una veïna de l'escala i l'Araceli, la dona d'en Padrós. A Bellresguard, per fi, en un bar, vam poder beure.

...on l'esperessin Marx, Engels i Lenin, tal com ell els portava impresos a la seva targeta de visita...

FESTES DE PRIMAVERA

Les primaveres o segones festes de primavera van ser “súper”. Van ser dies de bullici per als barris, que estaven exultants. Ja havíem passat la primera meitat d’abril. Jo em multiplicava i assistia a tots els actes. Em queia la bava quan les entitats evidenciaven que jo responia a les invitacions i els altres regidors no. Ells només assistien als actes que els podien ser rendibles.

També deu ser electoral atendre tot el que et demanaven, em deia jo. En altres eleccions vaig comprovar que no. On va, en Vicent? On va la gent. Què vota, l’Adela? El que vota la parentela. A les festes de la barriada de Santa Engràcia ja va ser una cosa de no dir, no s’hi van acostar ni en Sala ni l’Ardevol, els únics que m’havien promès que hi assistirien. Hi era en Daniel, el meu gerent amb cara d’angelot. El meu grup me’l criticava per socialista. A mi m’era fidel i eficaç. Tot ho sabia i tot ho resolía. Era la meva mà dreta, la meva mà esquerra i el meu cap. Però, em mormolaven, és l’espieta i l’amant d’en Galtones. Sempre en Galtones. Era un alcalde a les tenebres. Era com el ninot Ramiro, no en ninot, sinó intentant convertir l’alcalde en ninot.

Actuaren castellers amb camises garibaldines. Els músculs, tensos, els feien tremolar tot el cos. La torre humana es balancejava. L’enxaneta, un vailet ros, va caure a terra. El matalàs pinya que tothom formava com a plataforma el va parar. Vaig haver de fer el pregó de festes d’aquella barriada, un petit pregó circumstancial que es feia sobre unes tarimes que oscil·laven igual que un vaixell si hi ha mala mar, encara que allà no hi havia cap tempesta, sinó bon ambient. Jo anava parlant i no deixava de pensar: he d’aconseguir que m’aprovin el pressupost per a comprar tarimes, que no me’l tombin els mateixos del meu consell d’administració, que els socialistes no es pensin que intento marcar-los un gol. Procuraria que en Galtones no mogué el cap dient “no” abans que jo demanés el que havia de demanar.

L’endemà va semblar que les festes de tot Ells se n’anaven en orris. Després d’un matí de sol, un sol pírric, trempat, va diluviar. Torrents de primavera, va dir en Daniel. En aquestes jornades era com el meu doble. Em vaig recordar de Hemingway, encara que sabia que no l’havia llegit. Les parades o botiguetes

de llibres de davant de l'Ajuntament, les van haver de cobrir amb plàstics. Els llibres s'ofegaven i gemegaven. Els llibreters renegaven.

—Cada any, per la Festa del Llibre, ens mullem...

Meditava que el temps era analfabet; en Daniel, que l'analfabet era Sant Jordi. Ens vam dir: dos cartells per a la nostra col·lecció. Les venedores de roses es van refugiar als porxos de la plaça. Jo havia comprat la rosa a la Lola i a la Lolita. Es va posar més cofoia la mare que la filla. M'hauria agradat regalar-ne una a la Guiomar. El reneç que hauria deixat anar per aquella bajanada m'hauria ruboritzat. Algun any havia regalat la rosa a la Marisa. Llavors era ella qui s'estarrufava. Però ara pensava poc en la Marisa. Aquell dia recordo que no pensava. Els llibreters havien organitzat una signatura de llibres. Havíem de firmar exemplars el nostre escriptor local, que havia guanyat el Víctor Català d'aquell any, i jo. Li havien encarregat el pregó de les Festes de Primavera en general, no les d'un barri, com a mi. Els socialistes no havien volgut que el fes jo. Una altra vegada això del gol. Aquesta vegada ells eren el porter i jo el penal. Havien aconseguit parar la pilota. De rebot em golejaven a mi. Golejar-me a mi era golejar el meu grup. Els molestava que les nostres poques ponències funcionessin; Cultura, a més, permetia que ens hi lluïssim. Les altres ponències eren més cabrones. A vegades, l'Ajuntament, que era tantes coses —un piano, un paral·lelepípede, un rellotge de corda o de sorra, un fitxer, mil dimonis, una locomotora, unes setrilleres, un vagó de carbó, un furgó de cua—, també era una cort plena de cabrits. El pregó es faria al cap d'una estona.

Em suposava un descans que fes el pregó el Víctor Català i no jo; no tenia ni idea sobre què hauria hagut de pregonar. Escriure un discurs em causava mandra; improvisar-ne un, esgarrifor. Jo feia conferències; pregons, no. Un pregoner havia de ser un saltimbanqui, no un intel·lectual. Havia de vestir de bufó i fer cabrioles i jocs malabars; portar trompetes i tambor en lloc de quartilles i micròfon. De tota manera, jo havia d'anunciar oficialment les festes i pregonar el pregoner. Com que temia trabucar-me, m'havia anotat alguns detalls respecte a l'ordre de les festes. Però a la fi plovia a bots i barrals, i ni el pregó, encara que es faria sota el sostre de la sala de plens, tenia gaires perspectives de dur-se a terme. Els ellencs, encara que eren amfibis, no es col·locaven els impermeables de xarol ni els paraigües de ratapinyada per unes paraules de més o de menys, ni que els les recitessin en vers.

Vam creuar la plaça de l'Ajuntament procurant no relliscar, la Lola rebent la dutxa, més que res, a la plataforma que tenia per cul, cridant que no la deixés enrere, que estava paralitzada. De fred? No, d'aigua. El municipal de la porta va cridar que on anàvem. Al pregó de les Festes. L'home no sabia ni que fessin un pregó ni que hi hagués Festes Majors. No, Majors, no, de Primavera. Rondinà. A ells, els municipals, no se'ls informava de res. Ell només tenia l'ordre de no

deixar passar ningú que no s'identifiqués i es justificués. Jo em justificava, però no m'identificava. M'havia descuidat el carnet de regidor. Patia perquè, encara que era l'hora del pregó, les grans portes de l'edifici romanien tancades i només quedava oberta la petita, la porteta de la portassa. Si tot el país, i des de temps immemorials, anava de gairell, amb nyaps d'última hora, l'Ajuntament d'Ells no tenia raons per ser menys. La Lola cridava al municipal que ells dos eren la Cultura i el pregó. La Lola no portava ni carnet d'identitat. El municipal, si n'era, de cabut! Jo, a part de tornar-me vermell, em vaig arronsar d'espatlles, a l'empara del que sigui el que Déu vulgui o el que li surti dels pebrots.

Arribaven dos regidors, els únics que van fer el gest d'assistir-hi. A aquestes alçades dels meus records ja no recordo de quin partit eren. Devien ser dels que no golejaven. Encara que el municipal era nou com a municipal, tots eren vells veïns d'Ells. Companys.

—Però, Manolo, com és que no deixes passar el senyor Cranes i la seva senyora?

La Lola va dir:

—Jo ja li ho he dit.

I la faixa li va rebentar de satisfacció. No guanyàvem per a faixes.

—Però vostè no sap qui és, aquest senyor? —li va preguntar l'altre regidor.

No vaig saber ni endevinar si li tenia menys confiança i per això el tractava de vostè o si el tractava de vostè per rifar-se'l. L'urbà es va quadrar.

—El senyor Cranes és el regidor de Cultura.

—Perdoni'm, jo no sabia...

Es va posar a fer-me reverències.

—El senyor Cranes és exsenador.

—Perdoni vostè que jo no sabés qui era vostè...

Es va treure la gorra.

—El senyor Cranes és el gran escriptor Fernando Cranes.

—Perdoni vostè que jo no el conegués...

—Què és això que vostè no sabia, no sabés, no el conegués...?

La Lola va miolar una altra vegada:

—Jo ja li ho havia dit.

El municipal es va voler agenollar.

—Perdoni'm o em caurà el pèl.

El senyor municipal es va agenollar.

Jo vaig dir:

— *Ni tanto ni tan calvo.*

Es va tocar la calba.

Vaig continuar:

—L'home complia amb la seva obligació.

—La seva obligació és saber qui som tots nosaltres. Quan érem a la fàbrica

—va picar l'ullet a l'altre regidor; no vaig entendre si deia fàbrica, despatx o oficina—, bé que sabíem qui era qui, eh?

El municipal no parava: perdó, perdó, i els regidors: que no torni a passar més. Jo estava avergonyit; la Lola, radiant.

—No, senyors, no.

Havia arribat en Daniel.

—Posa't la gorra, Manolo, que et refredaràs.

Espolsava el paraigua.

—Segur que no ha arribat ningú.

S'espolsava l'impermeable.

—No ha vingut ningú ni vindrà ningú.

En Daniel era previsor. També portava corretja i tirants. Mai no li queien els pantalons i no es quedava amb el cul a l'aire excepte quan li convenia. Ell mateix va obrir la portassa.

—Per si de cas.

El municipal Manolo va córrer a ajudar-lo. Des de sota del tendal del bar Pa i Trago, el nostre Víctor Català feia senyes que ja l'avisaríem quan hagués de començar el pregó, si és que s'havia de fer, per llavors només haver de creuar la plaça.

S'havien anunciat sardanes. La gent que havia d'anar a ballar-les s'acostaria a les paradetes de llibres i a la signatura d'exemplars. De passada, assistirien al pregó. Però l'home proposa i els elements disposen. La pluja continuava a ratxes, unes quantes de violentes i unes altres de més coquetes. Els músics de la cobla rondinaven sota els porxos de la plaça. El temps passava i ells havien de marxar. Actuaven en un altre lloc. Encara que plogués? Plogués o no, havien de ser puntuals en aquest altre lloc com ho havien estat al nostre. I potser escampava. Grunyien pel cobrament. Res, no s'havien de preocupar. Quan ho creguessin oportú podien pirar. Allà ja no ballarien ni els peixos. Cobrarien igualment. En Daniel, l'home que pensava en tot, els va estendre el xec i els va fer signar el rebut. Estàvem refugiats al vestíbul de l'Ajuntament. Davant encara hi havia el Víctor Català. Amb la mà ens va fer adéu. L'acompanyava en Jesuscristo Ponce, el periodista que fotia canya a l'Ajuntament amb més mala bava. Des que el vaig al·ludir en un article titulat "Abans mort que dir la veritat, nou credo periodístic", em tenia tírria. Anava dient que el meu nou llibre *Un botó al Senat* s'hauria d'haver titulat *Un cabró al Senat*. L'odi és absorbent. Vius tan sols per a l'odi. A en Ramiro, en Jesuscristo li deia Namiro, de "*nada miro*". Ho entenen? Per matar-lo. Amb les seves argücies intentava que li fessin el que havien fet amb en Basilio i amb en Belmonte. Al final, va arribar a encarregar-se del Butlletí Municipal. Llavors ens vam fer amics i em demanava col·laboracions. L'odi és terrible, però també t'afertes d'odiar. L'amor avorreix; l'odi cansa. La Lola l'avorria? La Marisa l'avorria? I la

Guiomar? Així que no es va fer el pregó, es va suspendre la cercavila i no van dansar els de l'Esbart Sant Maurici. Havien de ballar al parc de Can Butxaca. Encara que més tard va amainar la torbonada, la instal·lació elèctrica s'havia mullat de tal manera que era perillós connectar-la. Algunes de les tarimes muntades al parc eren noves. S'havien adquirit gràcies al pressupost que encara havíem d'aprovar. Em vaig sobresaltar.

L'única cosa programada aquells dies que es va arribar a celebrar va ser el concert que van oferir les corals del Baix a la església de la plaça de l'Ajuntament. La seva patrona era Santa Quita, patrona dels mésqueimpossibles, una talla del segle XII que el senyor rector havia pintat de blanc *Titanlux* per vella. Entre les corals del Baix en va actuar una d'Ells acompanyada de la cobla La Principal d'Ells. El director grotesc, el que em va dir franquista, ara no feia res més que dedicar-me profundes reverències. El poder no avorria, com l'amor, però embafava. Jo contestava les seves reverències amb més reverències d'estil japonès. El que presentava l'acte va donar les gràcies a la Regidoria de Cultura per haver-lo subvencionat. El director absurd va doblegar més l'espina. Jo també. El poder engreixa; sort que la gimnàstica de la gara-gara aprima.

L'endemà del dia del pregó que no va existir, vam tenir *jarana flamenca* a Can Butxaca. Els Butxaca havien estat uns prepotents de la noblesa barcelonina. Aquest palau n'era la residència estiuenca. Quan els descendents no el van poder mantenir, van fer el que sempre es fa amb les herències que comporten més maldecaps que beneficis: deixar-lo a l'Ajuntament. El consistori que el va rebre va anar passant el mort als consistoris que van venir després. Els de l'Ajuntament franquista anterior a nosaltres en modernitzaren els baixos, en van treure el sabor de palau vuitcentista, hi col·locaren unes cuines esplèndides i l'usaren per muntar-hi les seves gresques. Pertanyia a Cultura. Ni amb tot el pressupost que em corresponia pels quatre anys de mandat dedicat a aquest únic menester, no hauria pogut rehabilitar-lo mínimament. Fèiem tractes amb Urbanisme, però els tractes, com tots els tractes en general, es diluïen, es ramificaven i s'eternitzaven. Mai ningú no dona res per res. En política, menys. A l'acordió del cor se m'hi feia un doblec més cada vegada que em preguntava: què fem amb Can Butxaca? L'únic punt en què estàvem d'acord era que s'havia de fer alguna cosa. De moment, els jardins servien per a tota classe de festes, mentre que al palau hi guardàvem gegants i capgrossos, megafonia, tarimes, tot allò guardable i per guardar, sempre dient-nos —en Sala, l'Ardevol, en Sunyer i jo— que allò hauria de convertir-se en un palau que només fos museu de la seva època.

La festa flamenca també es va complicar. Tenia la sensació que a l'Ajuntament d'Ells tot es complicava. Després t'anaves assabentant que era complicat en tots els ajuntaments, que la complicació no era en el tots, sinó en els ajuntaments, i tampoc en els ajuntaments, sinó en els que el regíem. La meva fe en la gent, des que era regidor, s'havia anat esquarterant.

L'essència de tot aquest tipus de festes consistia a posar primer d'acord les diverses faccions que pretenien representar el sentiment del veïnat respecte a la ració de folklore que s'hauria de distribuir. Les diverses mostres folk del mosaic espanyol a Ells, igual que els deu manaments, es dividien en dos: el flamenc i la sardana, o el que és el mateix, Andalusia i Catalunya. La resta de folklores era com si no existissin. Els andalusos, que en tot Catalunya, diguin el que diguin, són menys que els catalans, a Ells eren més, per això en aquestes festes acabava guanyant, en proporcions, el flamenc, el pseudoflamenc, el paraflamenc, el castanyolaflamenc i l'arsaiolétumadreflamenc. Quan els flamencs andalusos se'm posaven flamencs dient que el flamenc només era andalús, jo els parlava de Porrina de Badajoz, de Vicente Escudero —el primer manament: ballar com un home—, que era de Valladolid, de Carmen Amaya i la Chunga, catalanes, i d'una japonesa —Tibahi Lo Fla Mhenko— campiona mundial del garrotín-garrotán. Els andalusos no es feien enrere. Inflats com galls dindi responien que *mehor, qu'ellos era univerzales*. Quan els sardanistes catalans se'm posaven sardans i asseguraven que la sardana era el ball nacional català, jo els contestava que no: el nostre ball nacional era la jota. Es ballava a València, a les Balears i a Catalunya, això és, als Països Catalans.

Com, com? A Catalunya també? Ja ho crec. Al Camp de Tarragona, a Tortosa, el que es balla és la jota; el que no s'hi ballava ni en broma era la sardana. Parpellejaven com mussols.

Les penyes flamenques em van crear força complicacions. Al Consell d'Administració del Patronat de Cultura, jo hi tenia un tarambana socialista fent de figurant, un que es deia Montoya, president de la penya Cañí Cañá. Com que hi entenia, de cant, i coneixia el mecanisme de les penyes, ens podia organitzar l'acte. Les penyes muntaren les seves paradetes al parc Can Bochaca, ho pronunciaven així. Els partits polítics també en muntaren. El xerès circulava a dojo. Els aficionats que actuaven, buscats a través de les penyes, cobrarien deu mil pessetes cadascun i deu mil més els guitarristes. Dues cançons per persona, que si no, no acabaríem mai. Màxim, un bis. Havia de culminar el recital en José Meneses.

L'inconvenient va ser que a en Montoya, l'encàrrec se li va transmutar en càrrec i el càrrec se li va transsubstanciar en funicular ascendent. Portava una vareta de vímet a la mà com una batuta amenaçant de director d'orquestra. Col·locà al programa més *cantaores* de la seva penya que de les altres; va cobrar comissions als *cantaores* i guitarristes; va donar l'exclusiva del xerès a una bodega, un cop van haver pagat una comissió; va beure de gorra a totes les paradetes i es va convertir en l'alcalde del recinte, un alcalde del franquisme i no de la democràcia. Em va muntar un desgavell tan descomunal que em va costar Déu i ajuda restablir la pau entre les penyes. Si habitualment

ja estaven picades, aquella nit van muntar la guerra civil per si uns cantaven més i altres menys i per què en Montoya deixava repetir dues o tres vegades als de la seva corda i als altres no.

Abans de la gresca flamenca va desfilars la cercavila que no havia pogut sortir el dia anterior. Segons els flamencs, la cercavila havia trencat l'encant flamenc. Eren dos usos que no es podien barrejar. En realitat van ser ells qui, abusant de les actuacions i perllongant la nit més del necessari, van trencar l'encant d'en Meneses, plat fort que havíem deixat per al final de la jornada. Es va afartar d'esperar i d'avorrir-se en un camerino mal improvisat a Can Butxaca. Era molt tard quan va actuar, així que alleujà la feina concedint un parell d'interpretacions i un bis i prou. Els *cantaores* de les penyes havien fet el que hauria d'haver fet en Meneses, i en Meneses va fer el que haurien hagut de fer els *cantaores*. Inflexible, no va concedir ni una cançó més. Era la seva petita venjança. Malgrat aquella actuació tan breu, la concurrència va embogir. Unes dones vellasses, assegudes davant nostre, es van posar histèriques. “*Vaya boquita, huevos!*”, cridaven. “*Quién fuera viuda!*”, cridava una altra. I com que feia fresca, en va saltar una: “*Mañana todas la mujeres al médico con el chocho resfiao!*”.

El penúltim dia va actuar la Marina Rossell. L'esplanada del parc rebentava de públic. Les casetes o *xiringuitos* van fer l'agost a l'abril. En Montoya, amb la vara sota el braç, ho inspeccionava tot. Estàvem d'en Montoya fins al capdamunt. Li vaig dir que la seva missió s'havia acabat, però era com si hagués obtingut el rang castrense i no se'l deixava arrabassar. El públic, respecte a la Marina, estava fred, desprogramat. Els faltava l'*olé*, les palmes i el *jipío*. Al final se'ls va ficar a la butxaca. Va cantar una cançó en català. Les penyes flamenques l'abraçaven amb totes les forces, la convidaven als seus antres, no només a visitar-los, sinó a actuar-hi. Va fer cantar tothom amb ella. Ratllà l'apoteosi. Després dansà i cantà el grup La Bullonera. Tothom ballava la jota saltant com daines. Els aragonesos em van agrair la seva ració de folklore en unes festes catalanes, unes festes que van acabar el diumenge a la nit amb Els Pescadors de Calella cantant les seves havaneres —“Quan el Català/ sortia a la mar/, els nois de Calella/ feien un cremat”—, gronxant-se al seu ritme i fent cantar els assistents, i que van tenir com traca final la graciosa actuació de Lole y Manuel. Aquest últim dia va ser quan hi va haver més assistència i animació. No s'hi cabia i tot déu m'abraçava i em felicitava pels espectacles que els havíem servit gratuïtament.

Quan el públic ja anava escampant la boira, els electricistes tallaven connexions, es desmantellaven els *xiringuitos* i es deixaven llestos per a desmuntar-los l'endemà, se'm va aparèixer en Montoya amb les ulleres a la mà, una barnilla doblegada sobre l'altra, un ull de vellut i la nàpia sagnant. Va parlar patèticament.

—Cranes, els comunistes m’han trencat les ulleres...

S’havia presentat a la caseta del PSUC. El *xiringuito* del PSUC, i pels llocs que ocupaven els que t’atenien i et servien, notaves que tenia una mena de línia divisòria, un mur de Berlín invisible, l’est a una banda i l’oest a l’altra. Al sector oriental en Dededé, amb la seva inevitable gorra de Lenin, despatxava vins, rumors i consignes. En Lenin va servir un gotet a en Montoya. En Montoya, en lloc de beure-se’l va llançar-ne contingut a la cara d’en Lenin.

—Que tu has dit que jo sóc una merda i no el que dirigeix tot això.

En Lenin només va dir:

—Treu-te les ulleres.

En Montoya, obeint-lo, se les va ficar a la butxaca de la camisa. El primer directe d’en Lenin va anar directe a la butxaca de les ulleres, el segon a l’ull dret —en Lenin, conseqüent, cascava amb l’esquerra— i el tercer al nas. Era tot un poema: cec, guenyo i desnarigat.

—Cranes, els comunistes m’han trencat les ulleres. Qui me les paga, ara, les ulleres?

En Daniel, sol·lícit, contestà la pregunta:

—Presenta una factura al Departament de Cultura i te les abonarem.

En el seu bloc de caricatures, sota el títol general d’*Els fills de la democràcia*, en Cranès havia immortalitzat en Lenin. Patilles enormes, gorra amb estrella de cinc puntes, idees fixes, del PSUC perquè no pot ser del PCUS en espera de ser del PPC, una cosa que encara no s’ha inventat però que s’inventarà. Es dedica amb entusiasme a la cacera del socialista.

—Que hi inclogui la vara, també la hi pagarem —li va dir a en Daniel.

Malgrat no saber com havia anat l’assumpte, en Cranès va puntualitzar a en Montoya:

—No crec que hagin estat els comunistes, els que t’han trencat les ulleres. Deu haver estat un comunista. Per trencar-te a tu les ulleres —es va empassar “a una calamitat de socialista com tu”— amb un sol comunista n’hi ha prou...

Des del seu enamorament progressiu —ell en deia amistat, commiseració per haver-la acomiadada—, en Cranès va anar romantitzant els seus records al mateix temps que els negava, per això creu que va ser en aquelles festes primaverals remullades i tumultuoses que va començar a veure’s amb la Guiomar. Tramava portar-la a l’hort i es va trobar que els horts no existien, que el que existien eren urbanitzacions inhòspites. Tan bé que ho tenia muntat amb la Marisa i tan malament que se li presentava amb la Guiomar. Oblidava que la Marisa havia estat l’hortolana i ara l’hortolà havia de ser ell. Tota la imaginació que malbaratava escrivint, a la realitat quedava en un no res. I una vegada més comprovava, igual que li havia passat amb la Lola, la Marisa i la Rafi, que la Guiomar acabaria agafant el timó que no acabava d’agafar ell. Al mateix temps es deia, sorprès —les dones sempre el sorprenien— que en

l'amor, elles eren les audaces, en l'amor i en tot. Però això ell no ho podia pensar perquè ell era feminista, i homes i dones eren iguals.

Si fos en Cranes qui escrivís aquest punt i a part que escrivim, li diríem: Cranes, no divaguem. Què et va passar al final amb la Guiomar en aquestes primaveres o segones Festes de Primavera, tenint en compte que en el teu record ha quedat gravat que el que fos va passar durant aquelles festes tan bullicioses?